

КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

DOI: 10.18372/2307-9061.73.19429

УДК 342.9:37.07(045)

І. В. Жукова,

кандидат наук з державного управління, доцент

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4927-0610>

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕЄСТРАЦІЇ ЯК ЗАСОБУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти»

Національної академії педагогічних наук України

вул. Січових Стрільців, 52А, 04053, Київ, Україна

E-mail: irina_pravo@ukr.net

*Метою статті є дослідження правових аспектів реєстрації як засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти шляхом формування ключових викликів, що постають перед державним процесом у збереженні відповідної якості освіти для здобувачів загальної середньої освіти. **Результати:** визначено, що в сучасних умовах процедура реєстрації у якості засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти забезпечує прозорість, гласність та ефективність управлінських процесів у даній галузі. Доведено, що ключовим призначенням процедури реєстрації закладів загальної середньої освіти можна вважати контроль та нагляд за діяльністю закладів загальної середньої освіти, спрямування та координацію вітчизняної освітньої системи (включно зі сферою загальної середньої освіти як системним елементом освітнього простору) та гарантування надання якісних освітніх послуг у закладах загальної середньої освіти. Зазначено, що за допомогою процедури реєстрації як засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти держава отримує змогу приймати ґрунтовні управлінські рішення щодо закладів загальної середньої освіти. При цьому, враховуються показники потенціалу науково-педагогічних працівників та освітньої політики, що провадить певний освітній заклад. Обґрунтовано, що приналежність процедури реєстрації до процесу надання юридичного дозволу на діяльність закладів освіти, а, також, до процесу перевірки компетенції здобувачів та надавачів освітніх послуг є свідченням комплексного характеру зазначеного процесу. Проаналізовано, що з правової (юридичної) точки зору, водночас, за таких умов залишається невизначеним контекст поєднання цілей для кожного із зазначених сегментів: загального (загальна середня освіта як нормативно-управлінський конструкт) та спеціального (надавачі та здобувачі освітніх послуг у галузі загальної середньої освіти). **Обговорення:** феномен процедури реєстрації як засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти доцільно було б розглядати, насамперед, із позиції спрямування та координації за його допомогою інших, дотичних до даного процесу галузей, що є його складовими частинами (науково-педагогічні працівники, здобувачі освітніх послуг).*

***Ключові слова:** реєстрація; засіб публічного адміністрування; сфера загальної середньої освіти; науково-педагогічні працівники; здобувачі освітніх послуг; надання юридичного дозволу.*

Постановка проблеми та її актуальність. У сучасних умовах процедура реєстрації у якості засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти забезпечує прозорість,

гласність та ефективність управлінських процесів у даній галузі. Ключовим призначенням процедури реєстрації закладів загальної середньої освіти можна вважати контроль та

нагляд за діяльністю закладів загальної середньої освіти, спрямування та координацію вітчизняної освітньої системи (включно зі сферою загальної середньої освіти як системним елементом освітнього простору) та гарантування надання якісних освітніх послуг у закладах загальної середньої освіти.

За допомогою процедури реєстрації як засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти держава отримує змогу приймати ґрунтовні управлінські рішення щодо закладів загальної середньої освіти. При цьому, враховуються показники потенціалу науково-педагогічних працівників та освітньої політики, що провадить певний освітній заклад.

Вважаю, що огляд етапів реєстрації як засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти потребує деталізованого аналізу, із урахуванням розуміння ключових функцій зазначеного процесу. Наукові підходи до визначення функцій реєстрації закладів загальної середньої освіти наведу нижче.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. На переконання іноземних дослідників Ч. Дж. Руссо [1, с. 65-66] та Е.М. Алькодсі [2, с. 120-122] до функцій процесу реєстрації закладів загальної середньої освіти доцільно відносити надання останнім правового статусу, забезпечення контролю за виконанням освітніх стандартів, ефективне управління ресурсами та дотримання законодавчих вимог та стандартів якості в освітньому процесі.

Метою статті є дослідження правових аспектів реєстрації як засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти шляхом формування ключових викликів, що постають перед державним процесом у збереженні відповідної якості освіти для здобувачів загальної середньої освіти. Особливу увагу приділено систематизації законодавчих вимог та стандартів якості в освітньому процесі як функції реєстрації у сфері загальної середньої освіти із запропонованими елементами їх покращення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Надання закладам загальної середньої освіти правового статусу такого як функція процесу реєстрації останніх базується на легітимації їх

діяльності. З точки зору юридико-управлінської теорії, заклад загальної середньої освіти, за таких умов, отримує право діяти як освітня установа внаслідок набуття офіційного статусу суб'єкта освіти [1, с. 66].

Функція забезпечення контролю за виконанням освітніх стандартів закладами загальної середньої освіти, в свою чергу, покликана стимулювати заклади загальної середньої освіти до дотримання освітніх програм, стандартів та навчальних планів. У такий спосіб забезпечується відповідна якість освіти для здобувачів загальної середньої освіти [2, с. 121].

Ефективне управління ресурсами закладів загальної середньої освіти як функція їх реєстрації передбачає моніторинг фінансування закладів загальної середньої освіти та облік ресурсів/контроль за використанням останніх. У такому форматі заклади загальної середньої освіти позбавляються можливості здійснювати нецільове використання коштів із державного бюджету, що спрямовуються на сферу загальної середньої освіти, загалом [2, с. 121-122].

Дотримання законодавчих вимог та стандартів якості в освітньому процесі як функції реєстрації у сфері загальної середньої освіти, наостанок, базується на презумпції неухильного дотримання закладами загальної середньої освіти положень законодавства про освіту та про загальну середню освіту, зокрема [2, с. 122].

Описані вище функції реєстрації закладів загальної середньої освіти дозволяють говорити про наявність чіткого призначення зазначеного процесу. Останній полягає у систематизації освітнього простору у сфері загальної середньої освіти на засадах юридичної визначеності, дотримання освітніх стандартів та вимог законодавства закладами загальної середньої освіти.

Проблематика описаних вище функцій полягає в тому, що вони, більшою мірою, моделюють «ідеальний» формат процедури реєстрації закладів загальної середньої освіти, тоді як остання має певні недоліки, колізії та неузгодженості.

Надалі, пропоную зупинитися на огляді процедури реєстрації закладів загальної середньої освіти з позиції юридичної теорії та на аналізі практичних особливостей реєстрації закладів

загальної середньої освіти (на прикладі сфери загальної середньої освіти в Україні).

Узагальнений підхід до розуміння феномену процедури реєстрації як засобу публічного управління у сфері загальної середньої освіти, відповідно до позицій вітчизняних [3, с. 32-33] та зарубіжних [4, с. 311-312] науковців, полягає у тому, що цей процес є гарантією відповідності закладів загальної середньої освіти освітнім стандартам, встановленим у законодавстві певної держави. Здійснення діяльності закладами загальної середньої освіти у межах правового поля, водночас, гарантує законність діяльності освітньої системи, органічним складником котрої є сфера загальної середньої освіти.

Процедура реєстрації, при цьому, може стосуватися не лише порядку та процедури надання закладам загальної середньої освіти права на здійснення освітньої діяльності, а, і питань обліку здобувачів загальної середньої освіти та науково-педагогічних працівників органами управління в освітній галузі.

Так, за допомогою реєстрації здобувачів закладів загальної середньої освіти органи та інституції освітньої галузі можуть вести облік та звітність загальної успішності учнів, формувати рекомендації щодо потенційного підвищення рівня ефективності викладання через педагогічні консультації тощо.

Реєстрація науково-педагогічних працівників, у свою чергу, має на меті верифікацію професійної кваліфікації педагогів на засадах необхідності постійного підвищення рівня їх компетентності [3, с. 33; 4, с. 312]. Зазначені підходи, де-факто, виступають інструментом легалізації науково-педагогічної діяльності та процесу здобуття знань у закладах загальної середньої освіти.

Маю зазначити, що приналежність процедури реєстрації до процесу надання юридичного дозволу на діяльність закладів освіти, а, також, до процесу перевірки компетенції здобувачів та надавачів освітніх послуг є свідченням комплексного характеру зазначеного процесу. Реєстрація як засіб публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти, відтак, має на меті галузевий розвиток зазначеної сфери із

акцентом на підвищення компетентності її учасників.

Із правової (юридичної) точки зору, водночас, за таких умов залишається невизначеним контекст поєднання цілей для кожного із зазначених сегментів: загального (загальна середня освіта як нормативно-управлінський конструкт) та спеціального (надавачі та здобувачі освітніх послуг у галузі загальної середньої освіти). Тому, на моє переконання, доцільно було б розглядати феномен процедури реєстрації як засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти, насамперед, із позиції спрямування та координації за його допомогою інших, дотичних до даного процесу галузей, що є його складовими частинами (науково-педагогічні працівники, здобувачі освітніх послуг).

Загальнотеоретичне призначення реєстрації як засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти, також, підлягає деталізації крізь призму функцій, якими остання наділена у якості процесу. До них вітчизняна дослідниця Ю. Костюніна [5, с. 42-46] пропонує віднести контрольно-звітну, легалізаційну, освітньо-моніторингову та правозахисну.

Контрольно-звітна функція реєстрації як засіб публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти має на меті дослідження відповідальними державними органами та інституціями даних про структуру та якість освітніх послуг, науково-педагогічний колектив та архітектуру освітньої системи закладу загальної середньої освіти. На підставі аналізу зазначених складових, може бути сформовано висновок про можливість реєстрації закладу загальної середньої освіти та надання йому відповідного рівня акредитації [5, с. 42].

Легалізаційна функція реєстрації як засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти гарантує законність діяльності зазначених установ. Механізмом досягнення результату виступає надання відповідного правового статусу як закладу загальної середньої освіти, так і персоналу (викладачам, науково-педагогічному колективу) останнього [5, с. 43-44].

Освітньо-моніторингова функція реєстрації у якості засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти спрямована на відстеження змін у складі системи закладів загальної середньої освіти і забезпечення їх відповідності вимогам у контексті стандартів, встановлених для освітньої системи та загальної середньої освіти як її ланки, зокрема [5, с. 45].

Правозахисна функція реєстрації як засіб публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти, в свою чергу, включає відстеження забезпечення права на повну загальну середню освіту для всіх здобувачів, що сприяє створенню умов доступності і рівності в освіті. Вищеописане кореспондує загальнодемократичним конституційним правам індивіда на освіту [5, с. 46].

Сукупність проаналізованих вище функцій, котрими наділений процес реєстрації у якості засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти, дозволяє говорити про комплексний порядок його застосування.

Водночас, невирішеними питаннями, з точки зору функціонального забезпечення, залишаються аспект нагляду, стимулювання та розвитку сфери загальної середньої освіти та, зокрема, закладів, що функціонують в рамках відповідного середовища.

Враховуючи це, вбачаю за доцільне можливість доповнення функцій реєстрації у якості публічного адміністрування у сфері загальної

середньої освіти наглядовою, стимулюючою та розвитковою функціями.

Наглядову функцію реєстрації у якості засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти пропоную розглядати як доповнення до контрольної-звітної, визначаючи її з позиції відстеження відповідності діяльності закладів загальної середньої освіти рамкам правового поля.

Стимулюючу функцію реєстрації як засіб публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти можна розглядати у контексті встановлення стандартів у галузі загальної середньої освіти, що детермінуватимуть підвищення рівня кваліфікації у рамках навчального процесу та академічної спроможності.

Розвиткова функція реєстрації як засіб публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти, на мій погляд, повинна мати узагальнюючий характер та визначатися крізь призму використання двох попередніх функцій у сталому вдосконаленні якісних показників навчального процесу у закладах загальної середньої освіти.

Висновки. На основі проаналізованих підходів до розуміння реєстрації як засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти пропоную здійснити систематизацію останніх із запропонованими елементами покращення (див. Табл. 1).

Таблиця 1.

Теоретичні підходи до визначення та розуміння реєстрації як засобу публічного адміністрування у сфері загальної середньої освіти: поточний стан та пропозиції покращення

Теоретична конструкція	Розуміння та пропозиції видозміни останнього
Реєстрація як засіб публічного адміністрування сфери загальної середньої освіти	Процес є гарантією відповідності закладів загальної середньої освіти освітнім стандартам, встановленим у законодавстві певної держави, а здійснення діяльності закладами загальної середньої освіти у межах правового поля гарантує законність діяльності в даній галузі. Можна видозмінити підхід, додавши положення щодо ефективного управління закладами загальної середньої освіти (науковою, матеріально-технічною базами) за допомогою процедури реєстрації
Контрольно-звітна функція реєстрації як засобу публічного адміністрування загальної середньої освіти	Дослідження відповідальними державними органами та інституціями даних про структуру та якість освітніх послуг, науково-педагогічний колектив та архітектуру освітньої системи закладу загальної середньої освіти. Можна видозмінити шляхом додавання механізмів та засобів звітності закладів загальної середньої освіти перед державними органами
Легалізаційна функція реєстрації як засобу публічного адміністрування загальної середньої освіти	Гарантування законності діяльності закладів загальної середньої освіти в рамках правового поля. Спосіб видозміни – акцент на урахування практичних підходів до функціонування установ в рамках правового поля

Освітньо-моніторингова функція реєстрації як засобу публічного адміністрування загальної середньої освіти	Забезпечення відповідності діяльності закладів загальної середньої освіти нормативним вимогам. Не потребує видозміни
Правозахисна функція реєстрації як засобу публічного адміністрування загальної середньої освіти	Реалізація принципів доступності та рівності в рамках здобуття загальної середньої освіти. Не потребує видозміни

Література

1. Russo C.J. A Comparative Analysis of Systems of Education Law. *Springer*. 2024. 402 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-981-97-1052-2>
2. Alqodsi E.M. et al. Legal Frameworks and Educational Strategies for Sustainable Development. *IGI Global*. 2023. 320 p. P. 120-122. DOI: <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-2987-0>
3. Кузнiченко О., Ільченко М. Конституційне право на освіту та його захисту в умовах Євроінтеграції. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 1. С. 28-35. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.1.5>
4. Zirkel P.A. The Role of Law in Special Education. *Exceptionality: A Special Education Journal*. 2023. Vol. 31(4). P. 308-318. DOI: <https://doi.org/10.1080/09362835.2023.2274350>
5. Костюніна Ю. Особливості управління освітою в умовах воєнного стану. *Ефективність державного управління*. 2023. № 1(2). С. 42-46. DOI: <https://doi.org/10.36930/507407>

References

1. Russo C.J. A Comparative Analysis of Systems of Education Law. *Springer*. 2024. 402 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-981-97-1052-2>
2. Alqodsi E.M. et al. Legal Frameworks and Educational Strategies for Sustainable Development. *IGI Global*. 2023. 320 p. P. 120-122. DOI: <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-2987-0>
3. Kuznichenko O., Ilchenko M. Konstytutsiynе pravo na osvitu ta yoho zakhystu v umovakh Yevrointehratsiyi. *Pivdennoukrayinskyi pravnychiy chasopys*. 2023. № 1. S. 28-35. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.1.5>
4. Zirkel P.A. The Role of Law in Special Education. *Exceptionality: A Special Education Journal*. 2023. Vol. 31(4). P. 308-318. DOI: <https://doi.org/10.1080/09362835.2023.2274350>
5. Kostyunina Yu. Osoblyvosti upravlinnya osvitoyu v umovakh voyennoho stanu. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnya*. 2023. № 1(2). S. 42-46. DOI: <https://doi.org/10.36930/507407>

Iryna Zhukova

LEGAL ASPECTS OF REGISTRATION AS A MEANS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF GENERAL SECONDARY EDUCATION

State Institution of Higher Education «University of Education Management»
of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
Sichovykh Striltsiv Str., 52A, 04053, Kyiv, Ukraine
E-mail: irina_pravo@ukr.net

*The purpose of the article is to study the legal aspects of registration as a means of public administration in the field of general secondary education by forming key challenges facing the state process in maintaining the appropriate quality of education for general secondary education applicants. **Results:** determines that in modern conditions, the registration procedure as a means of public administration in the field of general secondary education ensures transparency, openness and efficiency of management processes in this field. It has been proven that the key purpose of the registration procedure of institutions of general secondary education can be considered to be the control and supervision of the activities of institutions of general secondary education, the direction and coordination of the national education system (including the field of general secondary education as a systemic element of the educational space) and guaranteeing the provision of quality educational services in institutions general secondary education.*

It is noted that with the help of the registration procedure as a means of public administration in the field of general secondary education, the state is able to make sound management decisions regarding institutions of general secondary education. At the same time, indicators of the potential of scientific and pedagogical workers and the educational policy implemented by a certain educational institution are taken into account.

It is substantiated that the registration procedure belongs to the process of granting legal permission for the activities of educational institutions, as well as to the process of checking the competence of applicants and providers of educational services, which is evidence of the complex nature of the said process. Registration as a means of public administration in the field of general secondary education, therefore, aims at the sectoral development of the specified field with an emphasis on improving the competence of its participants.

*It has been analyzed that from a legal point of view, at the same time, under such conditions, the context of the combination of goals for each of the specified segments remains unclear: general (general secondary education as a regulatory and administrative construct) and special (providers and recipients of educational services in the field of general secondary education). **Discussion:** it would be expedient to consider the phenomenon of the registration procedure as a means of public administration in the field of general secondary education, first of all, from the position of directing and coordinating with its help other branches related to this process, which are its constituent parts (scientific and pedagogical employees, recipients of educational services).*

***Key words:** registration; means of public administration; sphere of general secondary education; scientific and pedagogical workers; recipients of educational services; provision of legal permission.*

Стаття надійшла до редакції 18.11.2024